

TÌM HIỂU TÌNH CẢM GIA ĐÌNH CỦA TRẺ 5-6 TUỔI QUA TRANH VẼ

LÊ THỊ THANH HUYỀN^{*}, NGUYỄN NGỌC LÀI^{**}, ĐẶNG THỊ PHẦN

TÓM TẮT

Bài viết trình bày đặc điểm ngôn ngữ tạo hình trong tranh vẽ của trẻ 5-6 tuổi, các tiêu chí đánh giá tình cảm gia đình qua tranh vẽ. Trên cơ sở đó, bài viết đưa ra các kết quả khảo sát tranh vẽ của trẻ 5-6 tuổi về đề tài gia đình để hiểu rõ hơn về tình cảm đối với gia đình của trẻ, đồng thời trình bày kết quả nghiên cứu về biểu hiện tình cảm của trẻ ở một số cơ sở giáo dục mầm non, từ đó đề xuất một số biện pháp giáo dục phù hợp với trẻ.

Từ khóa: tình cảm gia đình, tình cảm của trẻ qua tranh vẽ.

ABSTRACT

Interpreting familial emotions of 5-6 years old children through drawings

The article presents characteristics of the graphic speech in drawings by 5-6 years old children. In light of that, results of the survey on drawings by 5-6 years old children about family are introduced to provide a clearer picture of their feelings about their families. The article also provides results of the study about emotional expressions of children in some preschools, proposing some solutions that are appropriate to children.

Keywords: familial emotion, children's emotion in drawing.

1. Đặt vấn đề

Gia đình là môi trường giáo dục đầu tiên, là trường học đầu tiên của con người. Vì vậy, sự giáo dục của gia đình là yếu tố quan trọng trong việc hình thành nhân cách. Đối với trẻ, thế giới xung quanh thật mát mẻ và lí thú. Trong điều kiện khả năng ngôn ngữ phát triển chưa hoàn thiện thì hội họa là phương tiện biểu đạt hiệu quả và lí thú đối với trẻ mầm non. Trong “thế giới xung quanh” đó, gia đình chính là môi trường gần gũi nhất của trẻ. Vì vậy, đề tài này đi sâu tìm hiểu tình cảm gia đình của trẻ 5-6 tuổi thông qua tranh vẽ, từ đó đề xuất những biện pháp giáo dục phù hợp với trẻ.

2. Nội dung

2.1. Một số vấn đề lí luận

2.1.1. Đặc điểm hoạt động vẽ của trẻ 5-6 tuổi

Hoạt động vẽ của trẻ không nhằm mục đích tạo nên những sản phẩm phục vụ xã hội mà kết quả to lớn của quá trình vẽ chính là sự biểu lộ tình cảm, xúc cảm của trẻ. Trẻ quan tâm tới việc vẽ cái gì chứ không phải vẽ như thế nào, tranh vẽ thể hiện những gì trẻ thấy, trẻ suy nghĩ chứ chưa hẳn là những gì giống như chúng ta nhìn thấy. [4]

2.1.2. Đặc điểm ngôn ngữ tạo hình trong tranh của trẻ 5-6 tuổi

Ngôn ngữ tạo hình của trẻ ở đây được hiểu là phương tiện truyền cảm. Trẻ nhỏ làm quen và tìm kiếm phương tiện

^{*} ThS, Trường Đại học Sư phạm TPHCM; Email: thanhhuyengdmn@gmail.com

^{**} SV, Trường Đại học Sư phạm TPHCM

truyền cảm rất sớm, ngay từ thời kì tiền tạo hình. Khi đứa trẻ có khả năng sử dụng giấy, bút, màu..., trước mắt trẻ mở ra một thế giới của cấu trúc đồ họa, đường nét, màu sắc, bố cục phối hợp với nhau, làm kích thích sự tò mò và tạo sự hứng thú của trẻ. Trẻ sử dụng đường nét, hình dạng, màu sắc, bố cục để thể hiện những hiểu biết, suy nghĩ, xúc cảm, tình cảm của mình.

- **Đặc điểm khả năng thể hiện bằng đường nét, hình dạng**

Trẻ 5-6 tuổi đã có khả năng tạo nên các đường nét với tính chất khá phức tạp, trẻ ở tuổi này đã biết dùng các đường nét để truyền đạt hình dáng tròn vẹn của mọi vật thể hiện tư thế vận động, hành động phù hợp với nội dung sáng tạo.

- **Đặc điểm khả năng thể hiện bằng màu sắc**

Trẻ 5-6 tuổi tiếp tục sử dụng đồng thời cả hai cách vẽ màu: màu không bắt chước và màu bắt chước. Tình trạng vẽ màu theo kiểu bắt chước còn khá phổ biến.

- **Đặc điểm khả năng xây dựng bố cục**

Trẻ 5-6 tuổi đã biết tạo nên bố cục tranh với thế cân bằng qua các cách sắp xếp đối xứng và không cân xứng, sự sắp xếp lặp đi lặp lại của các hình ảnh cùng loại, đan xen với các hình ảnh không cùng loại bằng sự phân biệt, thể hiện quan hệ chính - phụ... [3]

2.1.3. Một số yếu tố ảnh hưởng đến tranh vẽ của trẻ

Vẽ tranh là một hoạt động lao động và sáng tạo của chính bản thân trẻ. Trẻ lựa chọn vẽ cái gì, vẽ ai, vẽ như thế nào,

tô màu gì... là do trẻ tự quyết định. Tuy nhiên, để thể hiện ý tưởng, suy nghĩ, xúc cảm, tình cảm... trong quá trình vẽ tranh, từ lúc hình thành ý tưởng cho đến khi sản phẩm hoàn thành còn chịu ảnh hưởng bởi một số yếu tố sau đây:

- **Môi trường**

- **Trẻ học vẽ ở trường**

Trong giờ vẽ theo mẫu, cô ra sức gợi trẻ làm theo hình mẫu, do đó sự sáng tạo của trẻ bị hạn chế và hay vẽ giống với mẫu mỗi khi được yêu cầu.

- **Gia đình là nơi khơi nguồn ý tưởng**

Thực tế hiện nay, do nhiều gia đình không có thời gian dành cho con, hoặc do ba mẹ can thiệp sâu vào việc học hành, vui chơi của con nên cũng làm cho trẻ giảm đi sự biểu lộ tình cảm, hạn chế khả năng sáng tạo trong tranh vẽ của trẻ.

Trẻ rất cần được tôn trọng, vì thế cần chú ý đến thái độ của ba mẹ đối với sản phẩm của con mình.

- **Sinh lí của trẻ**

Tình trạng sức khỏe cũng ảnh hưởng đến hoạt động vẽ của trẻ: sức khỏe không tốt thì hứng thú, xúc cảm, tình cảm của trẻ giảm đi rõ rệt.

- **Hoạt động tích cực của trẻ**

Hoạt động tích cực của bản thân là yếu tố vô cùng quan trọng. Trẻ cần chủ động quan sát, khám phá để có vốn biểu tượng phong phú, giúp cho tâm tư tình cảm của mình được bày tỏ triệt để.

2.1.4. Tiêu chí đánh giá

Để đánh giá được tranh vẽ của trẻ 5-6 tuổi về đề tài gia đình, chúng tôi dựa vào các tiêu chí đánh giá tranh vẽ như sau: Bố cục tranh, màu sắc, hình người

(thứ tự xuất hiện của các đối tượng trong quá trình vẽ, vị trí sắp xếp của các nhân vật, các chi tiết trang trí), hình vẽ cây, hình vẽ các con vật, hình vẽ mặt trời trong tranh vẽ. Cụ thể:

- **Ngôi nhà**

- Nhà vẽ với số lượng chi tiết; màu sắc; đường nét... biểu lộ đứa trẻ yêu hoặc không yêu ngôi nhà; vui hoặc không vui trong cuộc sống gia đình.

- Những trẻ được nuôi trong các viện mồ côi khi được yêu cầu vẽ nhà thường sẽ vẽ thêm nhiều thứ như cây cối, xe cộ, máy bay... chứng tỏ hình ảnh cái nhà tượng trưng cho tổ ấm đã không rõ nét. Nếu chung quanh nhà lại vẽ nhiều đường ra đường vào là có ý mong được thoát khỏi chỗ đó.

- **Cây**

Vị trí của hình cây trên giấy cũng mang nhiều ý nghĩa. Phía trên trang giấy là nơi biểu hiện sự tiếp xúc với thế giới bên ngoài; phần dưới trang giấy thể hiện bản năng dòi dào tình cảm; phía trái biểu hiện tính hướng nội, vị kỉ, bám lấy mẹ; phía phải biểu hiện tính hướng ngoại, năng động, quan tâm người khác, gắn bó với bố.

- **Thú vật**

- Vẽ những thú vật nuôi trong nhà như chó, mèo thường nói lên sự thích nghi với môi trường gia đình.

- Vẽ đàn chim bay, đàn cá lội tung tăng là mơ ước về những cảnh sống vui tươi; mơ ước về gia đình; trẻ em hay vẽ thú vật thường có những vấp vấp nào đó trong mối quan hệ với người lớn.

- **Mặt Trời**

- Mặt trời thường tượng trưng cho uy

quyền của bố. Hình ảnh mặt trời sáng đẹp nói lên sự kính phục đối với bố; ngược lại, mặt trời âm đạm bị mây che khuất biểu hiện tình cảm tiêu cực với bố.

- Hình vẽ bầu trời quang đặng với sao, máy bay... nói lên ước mơ, hoài bão.

Một tiết mục đáng chú ý: Vẽ những dấu hiệu về luật giao thông, như những bảng cấm xe cộ... có thể nói lên mối quan tâm về những cấm đoán của người lớn.

- **Người**

- **Kích thước**

Nhân vật được vẽ nhỏ, chi tiết xấu thường là những người trẻ không yêu mến.

Có khi trẻ tự vẽ mình bé bỏng, mong được ve vuốt, hoặc vẽ một con vật thay thế.

Nhân vật vẽ to nhưng chi tiết xấu, vẽ nguệch ngoạc hoặc nét mặt hung tợn là những người mà bé cảm thấy sợ hãi.

Trẻ thường hay phóng to những chi tiết tốt hay xấu trong hình vẽ người cho thấy bé thích hoặc không thích (thậm chí là sợ hãi) người đó ở chi tiết mà trẻ phóng to.

- **Chi tiết trang trí**

Mỗi một chi tiết trên hình vẽ người đều có ý nghĩa:

- + Răng biểu thị cho hung tính.

- + Túi áo và khuy áo càng nhiều thì càng chứng tỏ uy thế của nhân vật.

- + Trẻ miêu tả bản thân giống với nhân vật nào nhất (quần áo, màu sắc, họa tiết...) là trẻ ngưỡng mộ người đó nhất.

- **Trình tự xuất hiện trong quá trình vẽ**

Trẻ thích và quan tâm, nhớ đến ai nhiều hơn sẽ vẽ người đó trước.

- **Vị trí sắp xếp**

Những nhân vật đứng giữa là người có quyền hạn nhất hay là người được quan tâm nhất trong gia đình.

Trẻ vẽ bản thân đứng gần nhân vật nào thì có nghĩa là trẻ yêu mến người đó, muốn được người đó quan tâm và chiếm hữu người đó.

Nếu trẻ vẽ em của mình (bên trái đối với trẻ thuận tay phải – bên phải đối với trẻ thuận tay trái) thể hiện trẻ mong muốn được yêu thương nhiều như em.

Các hình vẽ tập trung phía bên trái giấy vẽ tượng trưng cho quá khứ, sự gắn bó với mẹ, tính hướng nội. Ở giữa tượng trưng cho hiện tại. Phía bên phải tượng trưng cho tương lai, sự gắn bó với bố, tính hướng ngoại.

• **Màu sắc**

Trong khi các bé có đời sống tình cảm không ổn định thường sử dụng nhiều

gam màu tối (nâu, xám, đen...), thì màu sắc trong những bức vẽ của các bé có đời sống tình cảm ấm áp lại luôn vui nhộn, sống động và rực rỡ. [2]

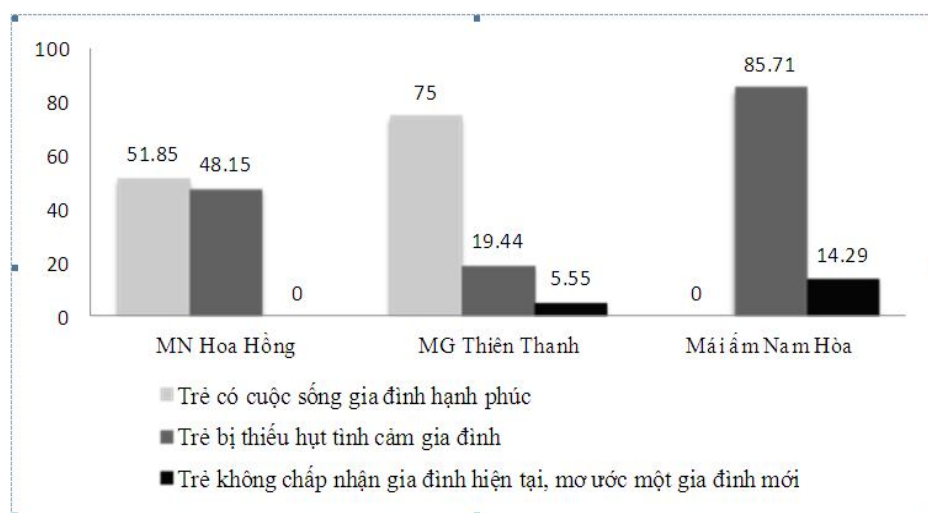
2.2. Kết quả thực trạng về tình cảm gia đình của trẻ 5-6 tuổi thông qua tranh vẽ về đề tài gia đình

Nhóm nghiên cứu tiến hành tổ chức cho 100 trẻ (ngẫu nhiên ở các lớp mẫu giáo 5-6 tuổi) vẽ tranh với 100 tranh tương ứng tại 3 cơ sở giáo dục: Trường Mẫu non (MN) Hoa Hồng, Trường Mẫu giáo (MG) Thiên Thanh, Mái ấm Nam Hòa; trong đó có 70 tranh hợp lệ (hoàn thành tranh vẽ và đúng chủ đề cô yêu cầu); Phương pháp nghiên cứu: Phối hợp các phương pháp quan sát, phỏng vấn, trò chuyện, phân tích tranh vẽ về đề tài gia đình. Kết quả thu được cụ thể như sau.

2.2.1. Kết quả khảo sát tranh vẽ của trẻ ở các cơ sở giáo dục (xem bảng và biểu đồ)

Nhóm	Biểu hiện tình cảm	Cơ sở giáo dục					
		MN Hoa Hồng		MG Thiên Thanh		Mái ấm Nam Hòa	
		Sl	%	Sl	%	Sl	%
1	Tình cảm gia đình vui vẻ, hạnh phúc	14	51,85	27	75	0	0
2	Trẻ thiếu hụt tình cảm gia đình	13	48,15	7	19,44	6	85,71
3	Trẻ thích gia đình hiện tại và mơ ước có một gia đình mới	0	0	2	5,55	1	14,29
Tổng số		27	100	36	100	7	100

Biểu đồ biểu hiện tình cảm gia đình của trẻ ở các cơ sở giáo dục

Kết quả thống kê cho thấy Trường MN Hoa Hồng, quận Gò Vấp có tỉ lệ trẻ bị thiếu hụt tình cảm gia đình cao (chiếm 48,15%), trong khi đó, tỉ lệ trẻ có đời sống gia đình hạnh phúc chiếm 51,85%, tỉ lệ 0% đối với trẻ không chấp nhận gia đình hiện tại, mơ ước một gia đình mới.

Kết quả phỏng vấn cũng cho thấy ở trường này, tỉ lệ trẻ Trường MN Hoa Hồng, quận Gò Vấp có tỉ lệ trẻ thiếu hụt tình cảm gia đình cao, đa số là do ba mẹ phải đi làm xa, làm nghề buôn bán... ít có thời gian dành cho con.

Trong khi đó, số liệu thống kê cho thấy ở Trường MG Thiên Thanh, Quận 3, tỉ lệ trẻ có đời sống gia đình hạnh phúc khá cao (chiếm 75%), tỉ lệ trẻ bị thiếu hụt tình cảm gia đình cao (chiếm 19,44%); tỉ lệ đối với trẻ không chấp nhận gia đình hiện tại, mơ ước một gia đình mới đáng lưu ý (chiếm 5,55%).

Trường MG Thiên Thanh, Quận 3 có tỉ lệ trẻ thiếu hụt tình cảm gia đình thấp hơn Trường MN Hoa Hồng, quận

Gò Vấp, do đây là trường nằm trong khu vực trung tâm thành phố, điều kiện kinh tế gia đình khá cao, ba mẹ có nhiều thời gian dành cho con, vì thế, trẻ cảm thấy vui vẻ và hạnh phúc hơn. Tuy nhiên, đây cũng chỉ là kết quả nhận xét sơ bộ.

Cuối cùng, kết quả thống kê cho thấy trẻ ở cơ sở Mái ấm Nam Hòa, Quận 10 có tỉ lệ bị thiếu hụt tình cảm gia đình rất cao (chiếm 85,71%); tỉ lệ trẻ không chấp nhận gia đình hiện tại, mơ ước một gia đình mới chiếm 14,29%. Như vậy, 100% (7/7) trẻ 5-6 tuổi tại cơ sở này không có tình cảm gia đình vui vẻ, hạnh phúc. Tất cả trẻ đều thiếu hụt tình cảm gia đình và không chấp nhận cuộc sống gia đình hiện tại. Điều này cũng trùng hợp với thực tế: Tất cả trẻ ở đây đều là trẻ mồ côi, cơ nhỡ, bị bỏ rơi từ khi mới sinh hoặc có hoàn cảnh gia đình đặc biệt khó khăn.

2.2.2. Phân tích, đánh giá trên từng tranh vẽ của trẻ

Bước 1: Đưa ra chủ đề gia đình cho

hoạt động vẽ tranh của trẻ.

Bước 2: Quan sát trẻ trong suốt quá trình trẻ vẽ tranh để biết thứ tự chi tiết trong tranh.

Bước 3: Trò chuyện với trẻ trong quá trình trẻ vẽ về các thành viên trong gia đình và một số họa tiết đặc biệt xuất hiện trong tranh vẽ của trẻ.

Bước 4: Phân tích sản phẩm tranh vẽ.

Bước 5: Tìm hiểu tiêu sử cá nhân trẻ, hoàn cảnh gia đình trẻ.

Bước 6: Đánh giá xếp vào nhóm vào nhóm biểu hiện tình cảm khác nhau

Nhóm 1: Trẻ có đời sống tình cảm gia đình vui vẻ, hạnh phúc.

Nhóm 2: Trẻ bị thiếu hụt tình cảm gia đình.

Nhóm 3: Trẻ không chấp nhận gia đình hiện tại, mơ ước một gia đình mới.

Bước 7: Trên cơ sở đó đề xuất một số biện pháp giáo dục.

- **Phân tích cụ thể trên 2 tranh mẫu MST: 07 và 08 (xem hình 1 và 2)**

Hình 1. MST 07: Gia đình của bé (Bé: K-H)

Hình 2. MST 08: Trời mưa (Bé: T-H)

MST 07. GIA ĐÌNH CỦA BÉ1) **Tên trẻ:** K-H2) **Ngày, tháng, năm trẻ làm ra sản phẩm:** 22/3/2013.3) **Nội dung tranh vẽ của trẻ:**
Gia đình bé đang đi chơi công viên.4) **Những câu nói của trẻ về tranh vẽ**

- Gia đình con mới đi chơi Văn Thánh về.

- Con đi chơi, ba chụp cho con với mẹ nhiều nhiều hình luôn.

5) **Kết quả phân tích tranh vẽ của trẻ**

- Hình vẽ người: Bé vẽ ba đầu tiên bên trái, to, rõ tiếp theo là bé cùng nắm tay ba và mẹ ở giữa trung tâm của bức tranh cho thấy gia đình rất hạnh phúc, trong gia đình bé là trung tâm được ba mẹ yêu thương và gần gũi, bé yêu thương ba mẹ như nhau.

- Trong bức tranh, bé vẽ đàn cá bơi lội, những con bướm bay cho thấy gia đình sống rất vui vẻ thoải mái, bé rất ngoan và vâng lời ba mẹ.

- Mặt trời: Thể hiện cho sự ngưỡng mộ người cha, nhưng mặt trời ở đây bé vẽ rõ, màu sắc rực rỡ nhưng không to cho thấy bé ngưỡng mộ cả ba và mẹ đều như nhau không ai hơn ai.

6) **Đôi nét về gia đình của trẻ**

Gia đình có ba, mẹ và bé, cuộc sống gia đình khá giả, bố làm phó giám đốc ngân hàng, mẹ làm cùng cơ quan với bố, hàng ngày thường là người giúp việc đến đón bé. Bé rất hòa đồng, vui vẻ.

7) **Nhận xét tình cảm gia đình của trẻ**

Trong gia đình bé yêu thương và

ngưỡng mộ ba và mẹ như nhau. Đời sống tình cảm gia đình bé rất ổn định và vui tươi. Bé là trung tâm của gia đình mình.

Qua tìm hiểu cho thấy trẻ có cuộc sống gia đình hạnh phúc.

Tranh vẽ về gia đình đúng với tình cảm thực tế.

MST 08. TRỜI MƯA1) **Tên trẻ:** T-H2) **Ngày, tháng, năm trẻ làm ra sản phẩm:** 27/3/1013.3) **Nội dung tranh vẽ của trẻ:**
Ba che dù cho bé, không che dù cho em khi trời mưa.4) **Những câu nói của trẻ về tranh vẽ**

- Bố con đang che dù cho con.

- Em hư lắm.

5) **Kết quả phân tích tranh vẽ của trẻ**

- Hình vẽ người: Bé không vẽ mẹ, bé vẽ bố đầu tiên, vẽ to, đẹp; bố đang cầm dù che mưa cho bé; bé vẽ bé đứng cạnh bên bố - bé yêu mến, gần gũi bố nhiều hơn mẹ và muốn được bố yêu thương nhiều hơn em. Bé vẽ em trai nhỏ, đứng bên góc tranh, cố tình vẽ mưa nhiều ở chỗ của em đứng - thái độ và hành vi hung tính cho thấy bé ghét em trai của mình.

6) **Đôi nét về gia đình của trẻ**

Gia đình có 4 thành viên: ba, mẹ, bé và em trai. Bố mẹ buôn bán, em trai 2 tuổi, vì em còn bé nên hay khóc và giành đồ chơi với chị. Trong lớp, bé hòa đồng với các bạn nhưng hay mách bạn với cô.

7) **Nhận xét tình cảm gia đình của trẻ qua tranh vẽ**

Bức tranh cho thấy bé có cuộc sống

gia đình không ổn định, bé yêu mến bố hơn, muốn bố gần gũi và yêu thương bé nhiều hơn nữa; bé ghét em trai, có thái độ và hành vi không tốt với em.

Tranh vẽ về gia đình đúng với tình cảm thực tế.

Qua tìm hiểu cho thấy trẻ thiếu hụt tình cảm gia đình.

8) Đề xuất một số biện pháp giáo dục

Ba mẹ cần động viên khuyến khích bảo bé phải biết thương yêu em vì em còn nhỏ, phải thể hiện trách nhiệm làm chị. Giáo viên cần phải giáo dục hành vi cho bé, trong khi chơi phải biết nhường nhịn nhau; giáo dục về trách nhiệm làm chị để bé hiểu và yêu thương em.

3. Kết luận và kiến nghị

Thông qua tranh vẽ của trẻ về đề tài gia đình, trẻ đã thể hiện tình cảm của mình một cách chân thực và sâu sắc. Tỷ lệ biểu hiện tình cảm gia đình giữa 3 cơ sở giáo dục có sự chênh lệch khá cao; trong đó, Trường MG Thiên Thanh, tỷ lệ trẻ có tình cảm gia đình vui vẻ, hạnh phúc là cao nhất; còn cơ sở Mái ấm Nam Hòa có tỷ lệ trẻ thiếu hụt tình cảm gia đình nhiều nhất. Điều này một lần nữa làm sáng tỏ thêm vấn đề về vai trò của gia đình đối với sự phát triển tâm lý của trẻ.

Nhằm giúp trẻ có được xúc cảm, tình cảm tích cực trong đời sống gia đình, trên cơ sở đó phát triển các yếu tố tâm lý khác ở trẻ, chúng tôi cho rằng cần lưu ý những trường hợp sau:

- *Đối với trẻ có đời sống tình cảm gia đình vui vẻ, hạnh phúc:* Trẻ sống vui vẻ, yên tâm, thoải mái thể hiện trong việc vui

chơi học tập, đây là những trường hợp phụ huynh và giáo viên có thể dễ dàng phát hiện những năng khiếu của trẻ và bồi dưỡng để nâng khiếu đó có cơ hội phát huy.

- *Trẻ bị thiếu hụt tình cảm gia đình:* Ba mẹ (hoặc người lớn đối với trẻ cơ nhỡ, trẻ mồ côi) cần dành thời gian quan tâm trẻ nhiều hơn, thường xuyên trò chuyện với trẻ, ân cần nhẹ nhàng với trẻ, thường xuyên động viên, khích lệ trẻ trong những việc làm cụ thể để trẻ không cảm thấy tự ti mặc cảm với bản thân. Giáo viên cần thường xuyên trò chuyện với trẻ, khuyến khích trẻ tham gia vào các hoạt động tập thể, giúp trẻ hòa đồng với bạn bè. Đối với trẻ có ước mơ, giáo viên cần nắm bắt và dựa vào đó để kích thích trẻ cố gắng hơn trong học tập.

- *Trẻ phủ nhận cuộc sống hiện tại, mơ ước một gia đình mới:* Ba mẹ cần đặc biệt quan tâm và dành nhiều thời gian cho trẻ, bên cạnh đó cần cải thiện các mối quan hệ trong gia đình, nhất là tình cảm giữa ba và mẹ, để trẻ cảm thấy yên tâm và an toàn hơn. Giáo viên cần quan tâm nhiều hơn đến trẻ, tìm hiểu thực tế gia đình trẻ, khơi gợi những yếu tố tích cực từ gia đình trẻ, giáo dục trẻ biết chấp nhận cuộc sống hiện tại, động viên khích lệ trẻ, giúp trẻ có mối quan hệ vui vẻ tốt đẹp với cô với các bạn trong lớp để giảm bớt sự bất mãn về những tiêu cực trong cuộc sống gia đình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Phạm Thị Chinh (2008), *Giáo trình mỹ thuật*, Nxb Giáo dục.
2. Roseline David (1991), *Tìm hiểu trẻ em qua hình vẽ*, Nxb Kim Đồng, Trung tâm Nghiên cứu Trẻ em Hà Nội.
3. Lê Khanh (2007), *Khám phá trẻ em qua nét vẽ*, Nxb Phụ nữ.
4. Đinh Thị Kim Thoa (2009), *Giáo trình đánh giá trong giáo dục mầm non*, Nxb Giáo dục.
5. Lê Thanh Thủy (2003), *Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non*, Nxb Đại học Sư phạm.
6. Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên), Lương Kim Nga, Trương Kim Oanh (1998), *Tâm lý trẻ em lứa tuổi mầm non*, Nxb Giáo dục.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 04-3-2015; ngày phản biện đánh giá: 10-4-2015;
ngày chấp nhận đăng: 25-4-2016)